

Ohara Donovetsky

Puzzle cu pețitoare

Mulțumiri

Mulțumirile mele cu prețuire se îndreaptă către:

Mădălina Ghiu, Liliana Pasăre, Dumitrița Stoica, Violeta Borzea, Eli Bădică, Delia Georgescu, Liliana Paicu, Laura T. Ilea pentru lecturile preliminare din diferitele stadii ale elaborării, dar mai ales pentru cuvintele de încurajare din momentele mele de criză sau de reevaluare,

Camelia Popa, pentru promptitudinea cu care a răspuns la rugămintea de a citi manuscrisul, pentru apreciere, dar mai ales pentru confirmarea plauzibilității din perspectivă psihopatologică,

Ruxandra Cesereanu, pentru generozitatea cu care ne-a propus găzduirea în revista *Steaua*, în avanpremieră, a unui fragment din prezentul roman, dar și pentru întâmpinarea și sub bune auspicii,

Virginia Lupulescu și Alexandra Fusoi, pentru profesionalism redacțional și, firește, pentru migală, sprijin, atenție și strânsă colaborare.

Cuprins

1. Ca un bocanc de cătană.....	7
2. O cheiță.....	12
3. Ca o sală de așteptare.....	17
4. Pactul cu Marseara	25
5. Un fișier.....	31
6. 29 februarie pentru <i>Il deserto rosso</i>	38
7. Numai într-un an bisect.....	46
8. Puzzle cu pețițoare	55
9. Un blestemat de borcan de miere	63
10. „Un tânăr inteligent, ofițer în rezervă“	72
11. Miere cu fermecătură	78
12. Copiii ascultă toaca.....	81
13. Floarea adevărată e cea pe care se așază albina.....	87
14. O geamănă și mai străină.....	93
15. Prima regulă de aur: <i>Nu te uita în urmă, nu te întoarce!</i>	104
16. A doua regulă: <i>Dau, da' nu tai!</i>	116

17. O colecție de plante	122
18. Al treilea om	134
19. Pompilia	139
20. Ca o sărbătoare cu multe steaguri.....	147
21. Ca din întâmplare	153
22. Russian Red	159
23. Bărbați între bărbați	167
24. „Strecca, strecca!“	174
25. Hultanu' și solomonaru'	178
26. „Și totuși am plecat“	182
27. Per fumus	191
28. „Es war sehr schoen, es hat mich sehr gefreut“ ...	199
29. Petra	209
30. „Ahlan wa sahan“	215
31. Halima de vindecare	222
32. Un cablu neizolat	230
33. Blind date	236
34. Portret de soție	240
35. Portret de soț	246
36. „Malena i Klepetan“	250
37. Cu o floare nu se face.....	256
38. În sfârșit, Solomon	260
39. Un oraș cu multe ciori	264
40. Să nu fie calul din Torino	271
41. Desene ambivalente	281
42. Ornitolog sau meteorolog.....	292

43. Experimentul Rosenhan	297
44. Peștele fugu	306
45. Când văd păsări că-lă-toa-reeee, ce n-aș da să zbor, măi	311
46. The bare necessities	315
47. Povestea Califului Barză	322
Mulțumiri	328

1. Ca un bocanc de cătană

În ziua în care am înțeles că se afla în spital, întâi am crezut altceva. Că vizitează vreun cunoscut, în fine. Nu pricepeam de ce a fost nevoie să-mi atragă atenția că se găsea acolo, în definitiv, nu eram legate printr-un jurământ de credință. Nu am exclus pentru câteva secunde nici posibilitatea unei farse și nici pe cea a vorbitului în doi peri, mai ales că era grozavă la amândouă, dar am renunțat imediat la explicațiile de acest tip, fără să am habar de ce am făcut asta totuși.

Mult mai târziu mi-am dat seama că nu-i înțelesesem pe deplin temerile. Puteam spune, în apărarea mea, că se pricepea să le ascundă destul de bine. Am dat filmul înapoi și am încercat să-mi amintesc. De la cuvântul *singură* mi s-a tras, îmi rămăsese rătăcit în minte.

Mă duc singură la spital, să știi.

Încercând să înțeleg, m-am întrebat oare de ce a spus *singură*. M-au apucat regretele. Poate chiar era ceva serios. Mai mult ca sigur că ar fi vrut s-o însoțesc, cum de nu pricepusem rugămintea mută, cum de nu băgasem de seamă că n-a avut chef sau curaj s-o exprime? Am sfârșit prin a mă sufoca în reproșuri. Trebuia să mă fi gândit că,

deși nu vorbiseram despre *asta* niciodată, știam prea bine câtă nevoie avea de mine. În general, eram mereu atentă la tot felul de amănunte, dar de data asta, într-un fel de neînțeles, nu fusesem deloc.

Poate și pentru că experiența mea cu spitalele fusese îngrozitoare de fiecare dată. Despre a ei nu știam mare lucru, am presupus că nu avusese niciuna chinuitoare, deși, dacă stăteam bine să mă gândesc, una sau alta tot îmi spusese. Îmi era groază să le pun cap la cap pe toate.

Că i s-ar fi făcut rău până și la gândul de a păși într-un spital, că i s-ar fi părut înspăimântător, să meargă *singură*, fie și doar pentru a vizita pe cineva (oare pe cine?), la toate astea și la multe altele nu mă gândisem deloc, dimpotrivă.

M-a năpădit părerea de rău că nu fusesem mai... of, ce cuvinte îmi trec prin cap, dar da, astea erau poate cele mai potrivite, că adică așa fi vrut să fiu mai empatică, mai intuitivă, ce mai, ratasem momentul, părea clar. Și nu aveam altceva de făcut decât să aștept să-mi explice. Când se va fi întors, voi afla la cine a fost sau ce a vrut, de fapt, să-mi spună.

Amintirea tonului cu care o auzeam în cap și mai ales cuvântul *singură* m-au chinuit ceasuri întregi, iar reproșul că fusesem lipsită de intuiție, *ca un bocanc sau, și mai rău, ca un bocanc de cătană*, mi-a dat târcoale aproape toată ziua. Mi-am făcut fel de fel de gânduri. S-au adăugat apoi din ce în ce mai multe regrete, întâi ca niște cercuri de butoi abandonate, largi și inutile, apoi ca niște chingi de piele peste piept și brațe, ca, în cele din urmă, să le simt ca pe niște menghine primitive, din ce în ce mai strânse, prinse peste frunte și tâmpile. Aproape că mi s-a făcut rău. Pe limbă am început să am un gust sălcu

și o senzație de strepezeală, ca după ce mănânci sâmburi de rodie, dulci, dar și vag-amărui, iar îngrijorarea că nu fusesem suficient de atentă să mă fi oferit s-o însoțesc mi-a adus o moleșeală aproape de leșin. A urmat o amărăciune surdă.

Spre seară, am acceptat gândul care mă bântuise toată ziua și pe care îl alungasem ori de câte ori dădea să se contureze. Nu avusesem curaj să-l duc până la capăt, pentru că avusesem dintotdeauna credința că orice gând, odată formulat, ar atrage întâmplarea de a-l face posibil, or, a pune un scenariu nefast în cuvinte ar fi echivalat cu gestul de a fi deschis, cu bună știință, ușa în fața dezastrului. Până la urmă a trebuit s-o fac, pentru că temerea că nu aș fi acolo când avea mai mare nevoie de mine a fost mai puternică. La fel, spaima pe care o bănuiam ascunsă în cuvântul *singură*.

S-a dus *singură* la Obregia, dar nu ca să viziteze pe cineva, ci *ca să se interneze* acolo.

Singură. Spitalul clinic de psihiatrie Prof. Dr. Alexandru Obregia.

Mi-au venit în minte figura ei palidă, pielea aproape translucidă, pe care, oricât m-aș fi străduit s-o văd altfel, n-o puteam asocia decât cu aburul care iese din paharele în care se pune multă gheață sau cu imaginea unei licori alb-lăptoase, ca rezultată din dizolvarea unei mari cantități de sare în apă. Am pus-o pe socoteala simțurilor amorțite și a groazei mele de spitale. Mi s-a părut stupid că nu eram în stare să mi-o amintesc mai limpede, dar, pe de altă parte, știam prea bine că, într-o situație-limită, imaginile rezultate din mecanismele de apărare pot fi aberante.

Poate a fost vorba despre un control de rutină, mi-am spus, ca să mă liniștesc.

Ce rutină să ai la Obregia, Doamne-apără? Posibilitatea ca ea să mai fi fost și altă dată acolo nu mi s-a mai părut dintr-odată atât de hazardată. Am încercat să mă consolez cu gândul că, până la urmă, când va găsi de cuviință, o să-mi spună, trebuia doar să am răbdare, chiar dacă așteptarea mă chinuia. Știam și că, ori de câte ori o întrebam ceva direct, nu-mi răspundea decât evitând răspunsul, îmi povestea cu totul altceva, fără legătură. Nu obțineam aproape niciodată nimic fățiș, învățasem, așadar, să o las să povestească ce voia și doar când voia. Mă obișnuisem deja.

În cele din urmă, scenariul cel mai probabil mi s-a părut cel în care prezența ei într-un spital de boli nervoase, indiferent de motivele pe care le-ar fi avut, nu putea fi decât parte a unui experiment benevol. M-a liniștit momentul în care am tras concluzia că trebuie să fi fost o precauție de ordin medical (sau științific, m-am grăbit să adaug, cunoscând-o).

Certitudinea că se internase acolo și că despre ea, nu despre altcineva, fusese vorba a venit cu o paralizie momentană a corpului și a minții. Am simțit-o întâi ca o negură care îmi cobora peste creștet, apoi peste ochi, ca mai apoi s-o simt cum îmi pătrunde în gât, ca o mână care mă sufocă presându-mi treptat laringele. Am descoperit dintr-odată că spaima are culoare fumurie, gust de păclă și miros de păcură și că te împiedică să înghiți și să respiri, de parcă îți dispăre instinctul de supraviețuire. Mi-am spus că, indiferent cât de greu îmi era, trebuia să fiu cu ea.

M-am pregătit să-i zic ceva deștept, dar aveam senzația că vorbele nu-mi vor ieși din gură, că nu vor putea străbate aerul de vată murdară (o, ce clișeu) dintre noi.

— Nu e nicio problemă dacă nu vii, cred că mi-a spus.

— Nu, nu, o să vin. Sigur o să vin, n-am cum să nu vin, mi s-a părut că i-am răspuns.

— Nu știu încă în ce secție, dar o să găsești tu, am simțit că a adăugat și am bănuțit că zâmbea.

2. O cheiță

Experiențele cu spitalele din România, iar cele din București nu făceau excepție, nu fuseseră prea fericite. De fiecare dată când intram într-un spital, mă strecuram într-un mecanism cu roți dințate. Trebuia să știi când să te miști și mai ales cum să te orientezi, ca să nu te strivească, să nu te prindă la mijloc. Știam deci că soluția cea mai bună era să fii tot timpul în legătură cu un medic important al spitalului. Era secretul care te ajuta să navighezi în ape tulburi. O cheiță care îți dădea încrederea sau iluzia că poți, dacă nu să înveți cum să manevrezi abil mecanismul, măcar să afli cum să-i oprești sau să-i pornești anumite componente care se gripau.

În fine, nu-mi plăcea ideea de a merge la spital fără să știi pe cineva care să mă ajute. Nu te poți duce într-un spital și să te descurci singur, din prima. E mai bine să cunoști pe cineva, care cunoaște pe cineva, care, la o adică. În niciunul dintre spitalele în care am fost, și le exclud cu bună știință pe cele particulare, nu-mi amintesc să fi văzut vreodată vreo recepție de la care să pot obține informații. Firește că ele există, doar că nu s-au arătat ochilor mei, orbiți de rătăcirea momentului. De fiecare

dată, fie am bântuit ca o nebună pe holuri și etaje în căutarea secției, a doctorului sau a asistentei cu care aveam treabă, fie n-am fost lăsată să intru încă de la poartă.

Motivul pentru care am căutat-o pe Simona Antoni a fost, întâi de toate, să mă asigur că nu intru între roțile dințate. Să fiu sigură că nu mă voi rătăci de una singură.

De Simona Antoni, medic psihiatru la Spitalul Obregia, mama unei foste studente, mă lega o amiciție interesantă. Simona scria poezii și, în urmă cu mulți ani, mă rugase să-i citesc un volum de versuri și să-i fac un cuvânt de întâmpinare. Ne-am împrietenit, într-un fel. Nu ne vedeam prea des, dar, când o făceam, stăteam de vorbă cu orele. În rest, ne dădeam mesaje de sărbători sau de aniversări. Eram sigură că Simona Antoni era cel mai potrivit om în acele momente. Straniu, nu-mi rămăsese din colecția ei de versuri decât un vers-întrebare care pe-atunci mă făcuse să râd, *Ce contează să știm ce contează?*, dar și pasiunea ei pentru polcă.

Simona m-a lămurit.

— Da, așa este, sunt și pacienți care se prezintă singuri. Nu vă îngrijorați. După tot ce mi-ați povestit despre prietena dumneavoastră, hm, bănuiesc că este vorba despre o tulburare psihotică. Dar nu știu încă dacă una acută sau una de tip maniaco-depresiv. Aș spune că nu este exclusă nici tulburarea psihotică indusă, vom vedea, e totuși prea devreme. Nu exclud nimic în acest moment, mi-a spus Simona Antoni.

Mi-aș fi dorit să nu fi fost nimic adevărat din ce tocmai aflasem de la doctorița Antoni, așteptam, din moment în moment, să-mi spună că era o glumă.

Îmi doream să fie o farsă de-a Avei. *Sunt farsă la varze*, mi-am amintit-o spunând la una dintre întâlnirile noastre, atunci când, intenționat sau nu, încurcase consoanele. *Sunt varză la farse*. Am râs atunci ca nebunele, pentru că Ava continuase să se întrebe *cum o fi „varză” în farsi, dar „farsă” în farsi, ei, ia zi, să te văd, lingvista lu’ pește*.

— Puteți să veniți oricând, a adăugat Simona Antoni, fără s-o întreb. Pentru orice, sunați-mă. O să v-ajut ori de câte ori pot. A, și să spuneți la poartă numele meu, a încheiat doctorița eficient.

Am uitat restul. Sunt episoade pe care nu mi le mai amintesc deloc și altele din care mi-au rămas fragmente dispartate. Am luat un taxi și am ajuns la spital. La poartă am zis numele doctoriței Antoni. Tot atunci sau poate altcândva, la un moment dat, pe drum, am întrebat un bărbat în halat alb unde se găsea Pavilionul 9. Dar sunt și unele amintiri pe care mintea le-a păstrat în cele mai mici detalii.

În curtea spitalului era liniște. Mi-a trecut prin cap că, dacă aș fi scris o carte, ar fi fost un moment bun să strecor o descriere de natură, una care, neapărat, să fie în acord cu starea personajului. Sau în dezacord, în antiteză cu starea. Ar fi ieșit așa: „Deși era o zi de sfârșit de noiembrie (sau era deja decembrie?), nu era frig, iar soarele încălzea blând. Părea încă toamnă, o toamnă târzie. Timpul înțepenise între anotimpuri”. Sau cam așa ceva, un pasaj descriptiv în contrapunct cu ordinea narativă poate ar fi scris criticii, unul bine plasat pentru ca personajul să aibă

timp să-și înțeleagă locul și rostul, adică unde se afla și ce avea de făcut, în regulă, pauza de decodat cronotopul s-a terminat, deja mă simțeam mai bine.

În drum spre pavilion, mi-a venit să mă așez pe una dintre băncile care străjuiau aleile din loc în loc. Era frumos parcul. Dacă nu știai unde te afli, ai fi putut crede că ești altundeva, în parcul unei vile de munte sau într-o rezervație naturală. M-am oprit până la urmă pe una dintre bănci. M-am gândit la Hans Castorp. Poate pentru că mi-am imaginat că așa ar arăta liniștea din sanatoriul lui. Sau poate pentru că el zicea că, atunci când nu te afli în mișcare, timpul curge mai încet. Îmi mai trebuia puțin timp să mă gândesc, să mă pregătesc de întâlnirea cu Ava. Descrierea de natură trebuia să-și facă efectul. În plus, roțile dințate parcă se opriseră (aveam *cheița* de la Simona), îmi puteam trage sufletul. Mai era ceva care nu-mi dădea pace. Nu anticipasem în niciun fel faptul că Ava ajunsese la spital, nu pricepusem la vreme *semnele și rostul*, cu atât mai puțin prezența mea acolo.

Aș fi vrut să apară de nicăieri cineva care să-mi spună că nu Ava este cea internată acolo, ci altcineva, poate o colegă sau o cunoștință și că, de bună seamă, nici eu nu mă găesc în realitate acolo, că e doar un scenariu de-al nostru. Nu-mi plăcea deloc gândul internării, și-ncă de bună voie, *la nebuni* și mă temeam de ce avea să urmeze. Căutam un semn, măcar unul, după care să mă mai pot orienta.

Ar trebui să fie bine, mi-am zis, uite, pe cer lucrurile sunt neschimbate, e limpede, nu e pic de nor. Am stat pe bancă până când am reușit să respir firesc, nu ca un iepure prins în capcană, și să-mi amintesc de ce eram acolo, de parcă uitasem. A fost mai ușor când am zărit pe cineva